

Elinikäistä osallistumista vai elämää työ edellä? Kolme skenaariota ihmislähtöisistä työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluista 2030

27.3.2020

Demos Helsinki

Satu Korhonen, Oona Frilander, Petteri Lillberg, Niko Kinnunen, Leena Alanko

+358 44 500 8228

satu.korhonen@demoshelsinki.fi

Työterveyslaitos

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

RAMBOLL

Lukijalle

Tämä skenaariotyö koskee monialaisen työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden tulevaisuutta.

Skenaariotyön on toteuttanut Demos Helsinki ja se on osa Työterveyslaitoksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Jyväskylän yliopiston ja Ramboll Finland Oy:n johtamaa ja valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan rahoittamaa WorkingMix-tutkimushanketta. Hankkeessa luodaan kokonaiskuvaa integroiduista työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluista. Skenaariotyön tavoitteena on luoda katsaus siitä, kuinka työikäisten työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut saadaan asiakkaan näkökulmasta integroituneesti toteutettua yli hallinto- ja organisaatorajojen.

Tämä materiaali esittelee kolme erilaista tulevaisuuskuvaa vuonna 2030 ja kuvaa työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden integroimista niissä. Lisäksi materiaalissa kuvataan skenaariopolut, eli erilaisiin tulevaisuuskuviin johtavat kehityskulut.

Kaikki kuvatut tulevaisuuden integraatiomallit esittävät muutoksia nykytilaan. Skenaariotyön kautta voidaan tutkia erilaisten painotusten vaikutuksia horisontaaliselle ja vertikaaliselle yhteistyölle palvelujärjestelmässä. Skenaariot myös ohjaavat miettimään työssä pysymisen ja työllistymisen mekanismeja, arvostuksia ja termejä laaja-alaisesti. Ne kuvaavat uudelleenajattelun paikkoja ja tapoja tehdä tulevaisuudenkestävää työelämää työkyvyn ja työllistymisen tuen toimien osalta yhä useammalle meistä. Visualisoinnista kiitos Berry Creative!

Helsingissä 27.3.2020

Demos Helsinki

Satu Korhonen, Oona Frilander, Petteri Lillberg, Niko Kinnunen ja Leena Alanko

WorkingMix-tutkimusryhmä

Pirjo Juvonen-Posti, Peppi Saikku, Sanna Blomgren, Jarno Turunen, Petri Böckerman, Matti Joensuu, Nina Nevala, Simo Kaleva, Eveliina Saari, Mikko Henriksson ja Satu Lehtinen.

1. Skenaariotyön lähtökohdat

Sisältö

1.

SKENAARIOTYÖN LÄHTÖKOHDAT & YHTEENVETO

- Skenaariotyön lähtökohdat
- Lähtötilanne 2020: Palvelut toimivat, kokonaisuus ei
- Ihmislähtöinen ajattelu seuraavan sukupolven työelämäpalveluissa

2.

MONIALAISEN TYÖKYVYN JA TYÖLLISTYMISEN TUEN KOLME SKENAARIOTA 2030

1. Uusi duunari
2. Työelämän monitaituri
3. Elinikäinen osallistuja
  - Kolme skenaariota yhdellä silmäyksellä
  - Ihmislähtöisyys tulevaisuuskuvissa
  - Palveluiden ja etuuksien yhteensovittaminen tulevaisuuskuvissa
  - Tulevaisuuskuvien eroja

3.

TAUSTAA

- Miksi organisaatiot rakentavat tulevaisuuskuvia?
- Näin WorkingMix-hankkeen skenaariot syntyivät
- Skenaariotyön päämuuttajat ja jännitteet
- Skenaariotyöhön valikoidut muuttajat
- Liite 1. WorkingMix –skenaariotyön tulevaisuustaulukko
- Lähdeluettelo

1.1. Skenaariotyön lähtökohdat

WorkingMix-hankkeen nimi sisältää ajatuksen, että tulevaisuudessa työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden pitää olla toimiva yhdistelmä, *working mix*. Hankkeen tarkoituksena on vahvistaa tietopohjaa palveluiden nykyisestä kokonaisuudesta ja yhteentoimivuudesta. Lisäksi tämän skenaariotyön kautta tutkitaan erilaisia tapoja monialaisten työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden yhteensovittamiselle.

Työkyvyn ja työllistymisen nykyiset palvelut sekä etuusjärjestelmät ovat rakentuneet eri aikoina ja erilaisiin tarpeisiin. Ne ovat luonteeltaan erillisiä, eri asioihin kohdentuvia ratkaisuja yksittäisiin haasteisiin. Työelämä ja toimeentulon järjestelmät muuttuvat parhaillaan ja radikaalistikin muun muassa digitalisaation, ilmastonmuutoksen ja väestönmuutoksen myötä. Sote- ja sotu-uudistukset ovat esimerkkejä siitä, kuinka joudumme jatkuvasti ratkomaan jatkuvuuden ja kestävyysongelmia samalla kun halu tukea ihmisiä työhön ja hyvinvointiin kasvaa.

Työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden kehittämisen kannalta ratkaisevan tärkeää on pohtia, kuinka yhteiskunta reagoi työn murrokseen, jonka piirteinä ovat mm. työurien pirstaloituminen, työn digitalisoituminen, keskiluokkaisen työn väheneminen ja työsuhteiden moninaistuminen. Työn murros yhdessä mm. väestön ikääntymisen ja digitalisaation kanssa luo uusia lähtökohtia tulevaisuuden työllisyys-, sosiaali- ja talouspolitiikalle. Yhdessä ne asettavat raamit sille, millaisessa todellisuudessa työelämään liitytään ja työkykyä ylläpidetään. Myös asenteilla on merkitystä - voiko yhteiskuntaan kuulua vain työn kautta?

Tämä skenaarioraportti kuvaa kolme erilaista ihmislähtöistä palveluiden yhteensovittamisen tapaa erilaisissa tulevaisuuden toimintaympäristöissä. Kussakin skenaariossa kuvataan ratkaisuja mm. seuraaviin palvelujärjestelmää muokkaaviin kysymyksiin:

- *Mitä on työ? Miten piirtyvät tulevaisuuden työelämän rajat?*
- *Miten käy palkkatyön?*
- *Miten työllistytään? Otetaanko uudet työn muodot osaksi TE-palveluita?*
- *Kenen työkykyä ja työllistymistä tuetaan? Miten monialaisia palveluita yhteensovitetään?*
- *Kuinka etuuksia saadaan? Kuinka etuuksia ja palveluita yhdistetään?*

ELINIKÄINEN OSALLISTUJA

TYÖELÄMÄN MONITAITURI

UUSI DUUNARI

1.2. Lähtötilanne 2020: Palvelut toimivat, kokonaisuus ei

Tutkimuksen mukaan hyvän palvelukokonaisuuden hallinta koostuu muun muassa seuraavista elementeistä: yksittäisen asiakkaan monialaisen palvelukokonaisuuden hallinta, moniammatillisten toimintamallien hyödyntäminen sekä matalan kynnyksen ja yhden luukun palveluiden edistäminen (Valtakari ym., 2018).

Juuri nyt ihmisille on tarjolla monenlaista tukea, mutta tämän tuen löytäminen ja hyödyntäminen tai palvelujen yhteensovittaminen on kansalaisten kannalta haasteellista. Esimerkiksi käytännön koordinaatiotyötä tekevien haastatteluista (Juvonen-Posti & Nevala, 2020) on käynyt ilmi, että nykyisin kokonaisuuden hallinta on sattumanvaraista. **Tarvitaan lisää tietoa aivan perustasoisista asioista.** Tarvitaan tietoa sekä asiakkaille että työntekijöille erilaisten palvelu- ja toimeentulovaihtoehtojen yhteensovittamisesta. TE-palvelujen ja kuntoutuspalvelujen näkyvyyttä sosiaali- ja terveydenhuollon suuntaan pitäisi lisätä. Työpaikkatasoisesti tarvitaan tietoa vaikkapa siitä, mitä toimeentulon vaihtoehtoja käytännössä on kuntoutumisen ajalta.

Tieto yksin ei riitä tuottamaan ihmiselle tunnetta siitä, että hänen asioiden kokonaisuus toimii yhteen. Tällä hetkellä ihmiset jäävät järjestelmien väliin, mikä on hämmentävää ja epämotivoivaa. **Tarvitaan yhteenpelaavia palveluja ihmisten ja työelämän välille.** Tämän kokemuksen tuottamiseen tarvitaan toiminnan ja ohjauksen, sekä myös asenteiden muutosta.

1.3. Ihmislähtöinen ajattelu seuraavan sukupolven työelämäpalveluissa

Työelämään pääsy ja työssä jatkaminen ovat esimerkkejä asioista, joissa palvelut voivat auttaa ihmisiä. Muuttuvassa työelämässä on tärkeää, että palveluja kehitetään ihmislähtöisesti niin, että ne pystyvät yhä tarjoamaan tukea ja ohjausta. Ihmislähtöisyys on tapa ohjata palvelujen kehittämistä ja keskittyä vaikuttaviin asioihin.

Työkyvyn ja työllistymisen tuen kontekstissa ihmislähtöinen ajattelu perustuu seuraaviin näkökulmiin:

- 1. YMMÄRRYS TYÖELÄMÄN JA TOIMEENTULON TODELLISUUDESTA.** Palveluita kehitetään tietoisena siitä, mikä kokemus palveluista on niiden käyttäjän näkökulmasta sisältäen erilaiset työssä jaksamisen ja työllistymisen tavat, erilaiset työkyvyn ja työllistymisen riskit, kompleksisuuden ja sen ratkaisut.
- 2. TIETO VAIKUTTAVISTA TOIMINTATAVOISTA.** Paras käytettävissä oleva tieto ohjaa palvelujen toteuttamistapojen kehittämistä.
- 3. IHMISKUVA.** Ajatus ihmisten tarpeesta ja yhdenvertaisesta oikeudesta merkitykselliseen toimintaan, toimijuuteen ja kehittymiseen on sisäänrakennettu palveluihin.

Tämän ymmärryksen pohjalta voidaan kehittää ratkaisuja seuraavan sukupolven työelämäpalveluille - eli luoda muuttuville työurille ja työmarkkinoille sopivaa, oikea-aikaista ja kustannustehokasta tukea. Kaikki tässä raportissa kuvatut skenaariot kuvaavat eritasoisia tapoja toteuttaa ihmislähtöistä tukea työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluissa.

2. Monialaisen työkyvyn ja työllistymisen tuen skenaariot 2030

UUSI DUUNARI

Uusi duunari –piirroskuvassa kuvataan, miten piirrossessa salkun kanssa kävelevä palkkatyössä oleva työkäinen saa työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut ja etuudet yhdestä palvelupisteestä. Salkulla kuvataan työtuloja. Palvelupiste on kuvattu yhtenä talona. Tämän palvelupisteen palveluiksi on kuvattu TE- ja Kela-palvelut, työeläkejärjestelmän tulevat palvelut ja työterveyshuollon työkyvyn tuki-

palvelut.

TYÖELÄMÄN MONITAITURI

Työelämän monitaituri –piirroskuvassa kuvataan, miten työkalupakin, opiskelukirjojen ja salkun kanssa oleva työkäinen saa kaikki työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut ja etuudet verkkopalvelun kautta. Verkkopalvelu kuvataan kannettavan tietokoneen näytön avulla. Kuvassa verkkopalvelun kautta on saatavana sosiaali- ja terveyspalveluja, TE- ja Kela-palveluja, työeläkejärjestelmän kautta tulevia palveluja ja tutkimuslaitosten (Työterveyslaitos ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos) kautta tulevia palveluja.

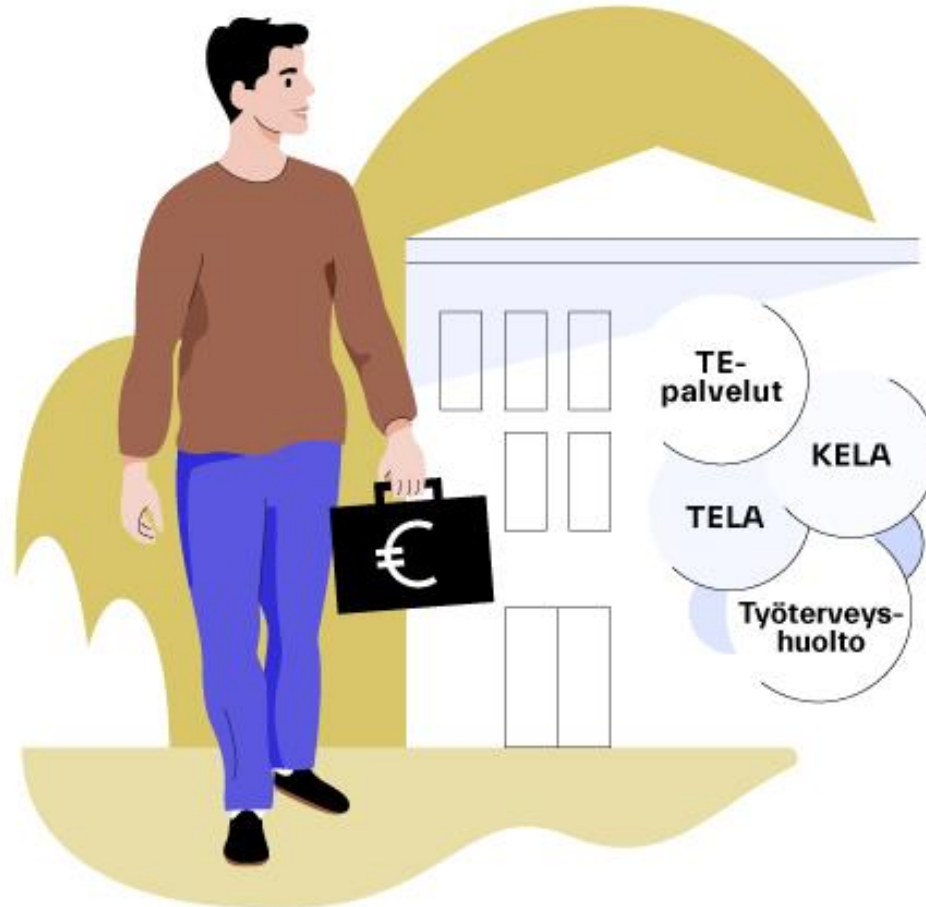

ELINIKÄINEN OSALLISTUJA

Elinikäinen osallistuja-piirroskuvassa kuvataan, miten salkkua kantava, jalkapalloa pelaava ja keittoasitaa kantava työkäinen henkilö saa tarvitessaan työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut henkilökohtaisen tukihenkilön kautta. Tukihenkilö on kuvattu taustakuvana. Henkilökohtaisen tukihenkilön rintamukseen on kuvattu TE-, Kela ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja etuudet

2.1. Uusi duunari -skenaario

Uusi duunari –piirroskuvassa kuvataan, miten piirrossessa salkun kanssa kävelevä palkkatyössä oleva työkäinen saa työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut ja etuudet yhdestä palvelupisteestä.

Salkulla kuvataan työtuloja. Palvelupiste on kuvattu yhtenä talona. Tämän palvelupisteen palveluiksi on kuvattu TE- ja Kela-palvelut, työeläkejärjestelmän tulevat palvelut ja työterveyshuollon työkyvyn tuki-palvelut.

UUSI DUUNARI

2.1.1. Uusi duunari - toimintaympäristö

TOIMINTAYMPÄRISTÖ 2030

Vuonna 2030 palkkatyö ja työ ovat yhä yhteiskunnan keskiössä. Työn kautta kuulutaan yhteiskuntaan, työn tavoittelu on tärkeää ja työ myös kuntouttaa ja kotouttaa. Hallituksen, työnantajien ja työntekijöiden yhteinen työelämän kehittäminen on tehnyt paluun, mutta osapuolten tulokulmat ovat uudistuneet. Samalla kun luottamus ja joustavuus työelämässä on lisääntynyt, työn ulkopuolelle jättäytymisestä sanktioidaan.

Työsuhteinen palkkatyö on säilynyt työllistymisessä tavoiteltavana ydinmallina. Työantajia säännellään uudelleenlaisin periaattein. Työsuhdeturvaa on heikennetty, mikä on vapauttanut työnantajia joustavaan työvoiman käyttöön. Samalla työnantajille on saatu lisättyä velvoitteita erityisryhmien, kuten osatyökykyisten työllistämisestä. Näin yhä useampi pääsee ainakin osittain mukaan palkkatyön maailmaan. Muutoin työurat koostuvat niistä aineksista, joita on saatavilla tai jotka ovat mielekkäitä: samanaikaisista pitkä- ja pätkätöistä, yrittäjyydestä ja näiden yhdistelmistä. Näiden erilaisten mallien tuntemus on tärkeää työkyvyn ja työllistymisen tuen piirissä työskenteleville.

Työkyvyn tuki on sidottu palkkatyösuhteisiin. Siksi joustavan palkkatyön piiriin pääsy on etu etenkin silloin, kun työntekijä kaipaa työkyvyn tukea. Palkkatyöhön pääsy merkitsee pääsyä työllisten työelämäpalveluiden, työkyvyn ja työllistymisen tuen piiriin, joka tukee kattavasti työssäolevia. **Työllistymisen palvelujärjestelmä panostaa aktiivisiin ja räätälöitävissä oleviin palveluihin eri sektoreilla saadakseen ihmisiä töihin.** Tavoitteena on työssä pysyminen tai palkkatyöhön nopeasti takaisin pääseminen.

2.1.2. Uusi duunari -palveluintegraatio

PALVELUINTEGRAATIO 2030

Uusi duunari elää yhteiskunnassa, joka vaalii työnteon merkitystä. Palkkatyösuhteen omaavat ihmiset saavat työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut yhdestä monialaisesta palvelupisteestä. Työssä pysymistä ja palkkatyöhön nopeasti palaamista tuetaan mahdollisimman pitkään yhdistämällä työllisten palveluihin elementtejä sosiaali- ja terveyspalveluista, työterveyshuollosta ja kuntoutuspalveluista. Asiakaslähtöinen case management -työote on keskeinen palvelujen integraation työväline asiakastyön tasolla.

Työkyvyn tuen palveluntarjoaja ei muutu työnantajan muutoksen myötä, vaan palvelut ja tieto seuraavat ihmistä.

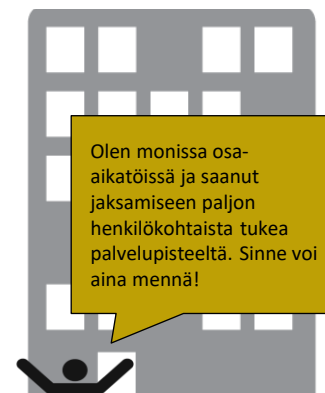
Työnantajilla on kustannusvelvoite uudistuneeseen, työntajista irroitettuun työelämäpalveluun, joka toteutetaan monialaisissa palvelupisteissä. Julkinen sektori vastaa palveluista ja johtaa palvelupisteitä.

Työllisten monialaisen palvelupisteen tarjonta ei kuitenkaan palvele kaikkia. Täysipäiväisille yrittäjille, heikossa työmarkkina- asemassa oleville ja pitkäaikaistyöttömille tuotetaan julkisen sektorin toimesta yksilöllisiä ja räätälöityjä työllistymisen palveluita, johon sisältyy myös sosiaaliturvan selvittelyä. Työllistymisen palvelun tavoitteena on saada ihminen mahdollisimman pikaisesti palkkatyön ja työkyvyn tuen piiriin. **Malli kannustaa myös yrittäjiä käyttämään osan työajastaan palkkatöissä, jotta he pääsevät monialaisen palvelupisteen tuen piiriin.**

Sosiaaliturva täydentää toimeentuloa ja toimii joustavasti erilaisissa elämäntilanteissa, mutta järjestelmä asettaa myös sanktioita passiivisuudesta. Tulojen, palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen on sujuvaa. Digitalisaation avulla saadaan elämäntilanteessa tarvittavaa oikea-aikaista ja ennakoivaakin palvelua.

Palvelujärjestelmässä työn ja palvelujen yhteensovittaminen onnistuu julkisten ja yksityisten työnantajien välillä tulorekisterin avulla. Työstä saatavien tulojen ja etuuksien yhteensovittamisessa lineaarinen malli onkin keskeisessä asemassa joustavan työhön osallistumisen tukena. Lisäksi asiointi sosiaaliturvan etuuksia koskevissa asioissa on ihmiselle mutkatonta. Ylimääräinen byrokratia ja päällekkäisyydet ovat jääneet pois kun Kelan, työeläkelaitosten ja työvoimatoimijoiden päätöksentekoa on soviteltu yhteen. Kaikki toimijat voivat hyödyntää samaa tietoa eikä päällekkäisyyttä asiakkaan asioiden käsittelyssä enää ole.

Työllisten
monialainen palvelupiste

Pääsisinpä
minäkin
töihin.

2.1.3. Uusi duunari – arvot, tuki, integraatio

ARVOT, ASEENTEET JA YHTEISKUNTA

Sosiaaliturvauudistus käynnistyy.

Keskustelu uuden työn muotojen sääntelyn tarpeesta kiihtyy.

Hallitus, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt sopivat: kaikki joustavasti työhön. Joustoa irtisanomiseen, velvoitteita erityisryhmien työllistämiseen.

Sosiaaliturvauudistus on valmis. Etuuksia voidaan nyt sovitella yhteen. Työnteon kannattavuus on ensisijaista.

Alustatyö lasketaan palkkatyöksi.

TYÖKYVYN JA TYÖLLISTYMISEN TUKI

Työkyvyn tuessa panostetaan käytettävissä olevan työkyvyn käyttöönottoon.

Lisätään tukea kaikenlaisissa työsuhteissa oleville aluksi avointen verkkopalveluiden saatavuutta lisäämällä.

Palkkatyö työkyvyn tuen edellytykseksi.

Kartoitetaan ihmisen palveluiden ja etuuksien yhteensovittamiseen tarvittavat tietolähteet.

Ihmisen tuloja, etuuksia ja palveluja koskevaa tietoa tarjotaan yhdestä paikasta.

PALVELUINTEGRAATIO

Työllisyyden kuntakokeilu ja tulevaisuuden sote-keskuksen työkyvyn tuki toteutetaan integroituina.

Kuntien järjestämässä työelämäpalvelussa kokeillaan jatkuvan työelämäpalvelun mallia myös määräaikauskuksien päätyttyä.

Kuntoutuspalvelut ja työelämäpalvelut siirtyvät työllisten palvelupisteiden järjestettäväksi.

Lineaarisen mallin käyttöönoton selvitys käynnistyy työkyvyttömyysetuuden osalta

Palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen lineaarisen mallin kokeilu käynnistyy.

2020

2025

2030

2.2. Työelämän monitaituri -skenaario

Työelämän monitaituri –piirroskuvassa kuvataan, miten työkalupakin, opiskelukirjojen ja salkun kanssa oleva työkäinen saa kaikki työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut ja etuudet verkkopalvelun kautta. Verkkopalvelu kuvataan kannettavan tietokoneen näytön avulla. Kuvassa verkkopalvelun kautta on saatavana sosiaali- ja terveyspalveluja, TE- ja Kela-palveluja, työeläkejärjestelmän kautta tulevia palveluja ja tutkimuslaitosten (Työterveyslaitos ja Terveystieteiden tutkimuskeskus) kautta tulevia palveluja.

TYÖELÄMÄN MONITAITURI

2.2.1. Työelämän monitaituri -toimintaympäristö

TOIMINTAYMPÄRISTÖ 2030

Vuonna 2030 työn muutos on tuonut mukanaan pirstaleisia työuria ja laajan kirjon työllistymisen tapoja. Työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden fokus on tämän työn murroksen ihmisläheisessä ratkaisussa.

Yhteiskunnalliset asenteet ja arvot ovat edelleen työkeskeisiä, mutta yhteiskunnassa arvostetaan monenlaisia ja monimuotoisia työsuhteita, jonka myötä esimerkiksi kokopäiväinen palkkatyö, yrittäjyys, uranvaihto, osa-aikaisuus ja alustatyö ovat kaikki yhtä arvokkaita. Aikuiskoulutusta on vahvistettu ja uranvaihdon tukea lisätty digitaalisissa työllistymisen palveluissa. Tämä auttaa ihmisiä pysymään motivoituneina pitkien työurien varrella. Työelämän huokoistamisen muodot ovat lisääntyneet- vaikkapa kuuden tunnin työpäivät tai neljän päivän työviikot ovat monelle arkipäivää. Työelämässä arvostetaan senioriteettä ja moni tekeekin pitkää työuraa arvostettuna asiantuntijana. Työurat jatkuvat työntekijän halutessa jopa 74-vuotiaaksi saakka.

Työansiot ja sosiaalietuudet ovat yhteensovitettavissa lineaarisen, muutostilanteet huomioonottavan mallin avulla. Erimuotoisten tulojen ja tulonlähteiden yhteensovittaminen on ihmiselle vaivatonta: hän tietää oman toimeentulonsa työuran eri vaiheissa ja pystyy ennakoimaan muuttuvia tilanteita. Eri töistä saatavien tulojen vaihtelua ja siirtymiä tasaa niukka vastikkeeton perustulo.

Vuonna 2030 sosiaaliturvajärjestelmään on vain yksi hakemus, jonka perusteella ihminen saa ehdotuksen tarvitsemistaan palveluista ja etuuksista. Esimerkiksi ammatillista kuntoutusta työkäisten on mahdollista saada ilman diagnoosia. Suuri osa yhteiskunnan palveluista toteutetaan pääosin digitaalisesti, minkä seurauksena kansalaisten elinikäisiä digitaitoja kehitetään jatkuvasti erilaisten koulutusten, hankkeiden ja tempausten avulla.

Työelämään ja erityisesti palkkatyöhön pääsyä mahdollisimman laajalle joukolle tuetaan myös investointien ohjauksen avulla. Yhteiskunnan investoinneissa otetaan huomioon yritysten taloudellinen kannustaminen laajaan yhteiskuntavastuuseen - kuten esimerkiksi työkyvyltään eri lähtökohdista työelämään osallistuvien (nk. osa- tai vajaatyökykyiset ja vammaiset) työllistämiseen ja työssä pysymiseen.

2.2.2. Työelämän monitaituri -palveluintegraatio

PALVELUINTEGRAATIO 2030

Työelämän monitaituri elää yhteiskunnassa, joka vaalii osaamista. Vuonna 2020 työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluja kehitetään muuttuvan työelämän ehdoilla ja raja-aitoja purkaen. Palvelujen kohderyhmänä on yhtenä joukkona kaikki työikäiset - enää ei puhuta erikseen työllisistä tai työttömistä. Palvelujen integraatiota on viritetty ensisijaisesti vastaamaan niihin tarpeisiin, joita monimuotoinen työelämä ihmisille tuottaa erilaisine työllistymisen tapoineen ja riskeineen.

Työterveyshuollon osaamista ja resursseja hyödynnetään kaikkien työikäisten työkyvyn tuen palveluissa. Palvelut keskittyvät ensisijaisesti työkyvyn jatkuvaan ylläpitoon ja ongelmien ehkäisyyn.

Maakuntien sote-keskukset johtavat työkyvyn tuen ja työllistymisen palveluita ja vastaavat myös niiden integraatiosta.

Valtakunnalliset toimijat kuten Kela, TE-toimistot, työeläkelaitokset, Työterveyslaitos ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tukevat palveluiden toteuttamisessa oman erikoisosaamisensa mukaan. Keskinäinen yhteistyö on ihmislähtöistä, silloja purkavaa ja itseohjautuvaa.

Työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut ovat ensisijaisesti ja painotetusti digitaalisia. Ihminen voi yhdistää palveluja yli tietolähteiden ja toimintojen joustavasti digitaalisen ohjauskeskuksensa ("dashboard") avulla, samoin kuin etsiä töitä ja tulonlähteitä. Henkilökohtaisia neuvontapalveluja on saatavilla vain rajatusti. Myös alueilla on käytössä oma reaaliaikainen digitaalinen ohjauskeskus, joka seuraa sote-alueen tilannetta.

Ihmisestä elämän varrella kertyvää tietoa tuodaan automaattisesti yhteen ja kerätyn tiedon avulla kohdistetaan ennaltaehkäisyyn palvelut. Myös yksilöllä itsellään on pääsy omaan digitaaliseen, tiedon yhteen keräävään ohjauskeskukseensa, jonka avulla hän voi suunnitella elämänsä ja valintojaan.

Minulle tehtiin juuri työterveysuunnitelma terveystarkastuksen yhteydessä ja lääkäri antoi ohjeita uupumuksen ennaltaehkäisyyn. Käymme niitä läpi yhdessä työnantajani kanssa huomenna.

Täytin juuri 70 ja kokeilen uutta työskentelymallia keikkaa tekevänä juristina. Ihanaa, että saan vielä jatkaa töiden tekoa näin joustavasti!

2.2.3. Työelämän monitaituri – arvot, tuki, integraatio

ARVOT, ASEENTEET JA YHTEISKUNTA

Mediassa esillä monimuotoisia työsuhteita ja -uria positiivisessa valossa (esim. eläkeläisiä osa-aika asiantuntijoina ja lähihoitajia alustatyöläisinä).

Työn arvostus yhteiskunnassa vahvistuu ja erilaiset ja monimuotoiset työsuhteet ja -urat nähdään samanvertaisina perinteiseen palkkatyöhön verrattuna.

Niukan perustulon kokeilut käynnissä turvaamaan ihmisten muutoshyppyjä.

Niukka perustulo lanseerattu.

Pakollinen eläkeikä on poistettu.

TYÖKYVYN JA TYÖLLISTYMISEN TUKEA

Sosiaaliturvajärjestelmän kuntoutuspalveluihin pääsy kaikille ilman diagnoosia.

“Elinikäiset digitaidot” - koko kansan digitaalisten taitojen kehittämishanke käyntiin.

Digitaalisen ohjauskeskuksen alueelliset pilotit käytössä palveluntuottajilla sekä asiakkaan oman työelämän suunnittelu työkaluna. Asiakkaat osallistuvat digipalveluiden kehittämiseen.

Sosiaaliturvajärjestelmä ottaa käyttöön yhden ainoan hakemuksen etuuksia varten.

Asiakaskohtainen digitaalinen ohjauskeskus käytössä.

PALVELUINTEGRAATIO

Sote-keskusten työkyvyn tuen palveluiden kokeilut käynnistyvät.

Tietosuojalaki hyväksytty eduskunnassa: Digi- ja väestökisteri datan aggregaateiksi.

Eri töiden ja tulonlähteiden yhteensovittaminen lineaarisen mallin mukaan käyttöön.

Työkyvyn tuen palvelut sote-keskuksissa käytössä kaikille työkäisille.

Kanta.fi-alustaa päivitetään: Työterveyshuollon sisältö lisätään jokaisen toimijan saataville.

2020

2025

2030

2.3. Elinikäinen osallistuja -skenaario

Elinikäinen osallistuja-piirroskuvassa kuvataan, miten salkkua kantava, jalkapalloa pelaava ja keittoasitaa kantava työikäinen henkilö saa tarvitessaan työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelut henkilökohtaisen tukihenkilön kautta. Tukihenkilö on kuvattu taustakuvana. Henkilökohtaisen tukihenkilön rintamukseen on kuvattu TE-, Kela ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja etuudet

ELINIKÄINEN OSALLISTUJA

2.3.1 Elinikäinen osallistuja-toimintaympäristö

TOIMINTAYMPÄRISTÖ 2030

Vuonna 2030 eletään maailmassa, jossa työn määritelmä on laajentunut kattamaan myös vapaaehtoistyön, pätkätyöt ja läheisen hoitamisen. Digitalisaation myötä perinteistä työtä ei riitä kaikille. Sen sijaan yhteiskuntaan kuuluu laaja joukko ihmisiä, joilla on eri määrä työ- ja toimintakykyä ja toisaalta avun tarpeita. Osallistuminen erilaisiin tehtäviin vahvistaa merkityksen kokemusta ja pitää yllä toimintakykyä - siksi osallistumisesta on tehty kansalaisvelvoite.

Vuonna 2030 yhteiskunnan tavoite on pitää kaikki toimeliaina. Merkityksellisen tekemisen mahdollisuuksia kasvattamalla on onnistuttu katkaisemaan syrjäytymisen kierteitä erilaisissa väestöryhmissä. Aktiivisuus ja auttaminen omassa lähiympäristössä on työura muiden joukossa. Aktiivisuus mahdollistaa kokemuksen osallisuudesta yhteiskunnassa, vahvistaa sosiaalisia suhteita ja pystyvyyden tunnetta sekä sitä kautta parantaa yksilön ja yhteisön hyvinvointia ja terveyttä. Samalla vastavuoroinen auttaminen vahvistaa ihmisten omia pärjäämisen verkostoja.

Toimeentuloa turvaavat etuudet ovat vastikkeellisia ja niiden saaminen on sidottu aktiivisuuteen. Aktiivisuutta voi osoittaa monin tavoin, mutta osallistuminen on ehdoton edellytys etuuksien saamiselle.

Kuva: Andrea160578

2.3.2. Elinikäinen osallistuja -palveluintegraatio

PALVELUINTEGRAATIO 2030

Elinikäinen osallistuja elää yhteiskunnassa, joka vaalii ihmisten työ- ja toimintakykyä. Työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden tavoitteena on auttaa ihmistä löytämään itselleen sopivaa aktiviteettia oli se sitten palkkatyötä, vapaaehtoistyötä, lähimmäisen auttamista, opiskelua tai niiden eri yhdistelmiä. Samalla palvelut tukevat ihmistä riittävän toimeentulon rakentamiseen. Palveluiden kautta ihminen voi saada tukea myös työssä jaksamiseen muokkaamalla omaa aktiivisuuspalettiaan omiin resursseihinsa sopivammaksi.

Työkyvyn ja työllistymisen tuessa palvelutarpeen arviointi on kriittistä. Tuki järjestetään yksilöllisesti digitaalista älyä hyödyntäen. Tekoäly identifioi automaattisesti siirtymävaiheet kuten opiskelujen tai työsuhteen päättymisen, tai paluun töihin sairauspoissaolon jälkeen. Tekoäly tunnistaa ihmiset, jotka todennäköisesti tarvitsevat erityistä tukea ja pitkäaikaista henkilökohtaista rinnalla kulkemista. Ihmisen palvelemiseksi on käytössä sekä helposti käytettäviä ja saavutettavia digitaalisia palveluja että tarvittaessa henkilökohtaisia kohtaamisia. Yhteydenpidon tapoina ovat yhden luukun digialusta, etäyhteys puhelimella ja virtuaaliset tapaamiset.

Erityistä tukea vaativille ihmisille nimetään oma pitkäaikainen tukihenkilö, joka toimii ihmisen matalan kynnyksen asiamiehenä. Tuki on pistemäistä - eli voi mennä jopa vuosia ilman että ihminen on tukihenkilönsä yhteydessä.

Tukihenkilöllä on taustalla laajat yhteistyöverkostot ja hän tietää, keneltä pyytää apua. Yhteistyösuhteen alussa ihminen määrittelee oman osallistumissuunnitelmansa - eli millä tavoin hän haluaa olla aktiivinen. Ihminen saa käyttöönsä etuuslaskelmaskenaariot. Näin hän pystyy arvioimaan eri osallistumispolkujen vaikutusta toimeentuloonsa.

Työllistymisen palvelut ovat vahvasti integroituneet sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa ministeriötasolta paikallistasolle saakka. Palveluintegraatio on taustalla hyvin syvää ja perustuu tiiviiseen tiedonkulkuun ja uudenlaiseen yhteistyöhön eri toimijoiden välillä. Eri toimijoiden tietojärjestelmät keskustelelevat keskenään ja tärkein tieto ihmisen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi on jaettava. Ihminen omistaa itse oman datansa ja määrittelee, mille toimijoille hänen tietonsa jaetaan. Tukihenkilöt vastaavat käytännössä eri toimijoiden palveluiden yhteensovittamisesta ihmisen henkilökohtaiset palvelutarpeet huomioiden.

Olin viimeksi 5 vuotta sitten yhteydessä tukihenkilöni Jarkkoon. Kun jäin yllättäen työttömäksi hän otti yhteyttä ja kysyi jos tulisin käymään kahvilla ja juttelemassa tilanteestani. Tuntuu kivalta, että hän tuntee minut ja taustani jo ennestään.

Etuuslaskelmaskenaarioiden avulla pystyn selkeästi hahmottamaan millä tavoin toiveeni olla isovanhempana vanhempainvapaalla vaikuttaa toimeentulooni!

2.3.3. Elinikäinen osallistuja – arvot, tuki, integraatio

ARVOT, ASEENTEET JA YHTEISKUNTA

Uhkakuva työvoimapulasta synnyttää “kaikki messiin”-narratiivin (syrjäytymisen ehkäisy ja työkyvyn tuki työpaikoilla korostuu).

Vapaaehtoistyön arvo ja kannattavuus yhteiskunnalle mallinnettu. Laaja-alaisen viestinnän avulla saavutetaan poliittinen tuki.

Työnantajat ja etujärjestöt arvostavat osaa-aikaista työtä.

“Osatyökykyinen” ja “vajaakuntainen” termeistä luovutaan → kaikki ovat työkykyisiä eri määrin.

TYÖKYVYN JA TYÖLLISTYMISEN TUKEA

Osallistumisiltoja käynnissä (eri tapoja osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan esim. isovanhempi tuetusti vanhempainvapaalle).

Työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa keskitytään olemassa olevaan työkykyyn ja ihmisen vahvuuksiin.

Aktiivisuus lisätty toimeentulon kriteeristöön.

Oma osallistumissuunnitelma käyttöön. Korostaa ihmisen vahvuuksia ja voimavaroja.

Henkilökohtaisen tukihenkilön pilotteja käynnissä useissa kunnissa.

Etuuslaskelmaskenaariot otetaan käyttöön.

Tukihenkilö-malli otetaan valtakunnallisesti käyttöön.

PALVELUINTEGRAATIO

Tietojärjestelmäpilotteja käynnissä. Testataan tiedon liikumista ja asiakkaan näkökulmaa ja vaikutusvaltaa tiedonjaossa.

Eri asiakasryhmät on identifioitu ja asiakaspolut on määritetty.

Yhteinen tietojärjestelmä käytössä. Mahdollistaa sujuvan tiedonjaon eri toimijoiden välillä.

TYP-toiminnan laajentumiskokeilut: 5 kunnassa työllisyys, sosiaaliturva-, sote-palvelut yhdeltä luukulta.

Toimijaverkoston (sosiaaliturva, työllisyys-, terveys- ja sosiaalipalvelut) yhteisymmärrys ja uudet yhteistyön mallit: Jaetut roolit, käsitteistö ja tavoitteet otetaan valtakunnallisesti käyttöön.

2020

2025

2030

2.4. Yhteenveto: Kolme skenaariota ihmislähtöisistä työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluista 2030

ELINIKÄINEN OSALLISTUJA

Aikaisemmin esitelty
Elinikäinen osallistuja-
skenaarion piirroskuva.

Aikaisemmin esitelty
Työelämän monitaituri-
skenaarion piirroskuva.

TYÖELÄMÄN MONITAITURI

Aikaisemmin
esitelty Uusi
duunari-
skenaarion
piirroskuva.

UUSI DUUNARI

2.4.1. Kolme skenaariota yhdellä silmäyksellä

ELINIKÄINEN OSALLISTUJA

Yhteiskunnan tavoitteena on pitää jokainen toimeliiana.

MIKÄ ON MUUTTUNUT?

- Vapaaehtoistyö ja lähimmäisen hoiva ovat yhtä arvostettuja kuin palkkatyö.
- Etuudet ovat vastikkeellisia ja sidottu ihmisen aktiivisuuteen.
- Joustava osallistuminen työelämään on mahdollista.

KESKEISIMMÄT RATKAISUT PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ

- Taustalla vahvasti integroidut palvelut ja etuudet ja sujuva tiedonjako (sosiaaliturva, työllisyys-, terveys- ja sosiaalipalvelut, koulutus) sekä kytkentä työelämään.
- Pitkäaikainen tukihenkilö auttaa erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita ja vastaa eri toimijoiden palveluiden yhteensovittamisesta asiakkaalle.
- Ihmiset tekevät oman osallistumissuunnitelmansa.
- Tekoälyyn perustuva automaattinen palvelutarpeen arviointi.

KETKÄ OVAT VOITTAJAT JA HÄVIÄJÄT?

- Kaikki pääsevät mukaan ja ovat siten voittajia, mutta vastikkeelliset etuudet leikkaavat toimeentulon niiltä, jotka eivät voi tai halua osoittaa aktiivisuutta.

TYÖELÄMÄN MONITAITURI

Työ muuttui, ja sen mukana yhteiskunta.

MIKÄ ON MUUTTUNUT?

- Erilaiset työn tekemisen muodot nähdään tasavertaisina.
- Niukka perustulo toimii elämän muutoskohtien ja työhypyjen tasaajana.
- Pakollinen eläkeikä poistuu.

KESKEISIMMÄT RATKAISUT PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ

- Sote-keskuksiin perustuva järjestelmä, jossa alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden rajat on asiakaskeskeisesti häivytetty siilottomiin, itseohjautuviin tiimeihin.
- Asiakkaan keskeinen palvelurajapinta on oma digitaalinen ohjauskeskus, joka mahdollistaa kaiken tiedon koonnin ja muuttuvien työsuhteiden koordinoinnin.

KETKÄ OVAT VOITTAJAT JA HÄVIÄJÄT?

- Voittajia ovat ne, jotka voivat joustavasti siirtää osaamista eri työnantajille ja projekteihin, ja omaavat digikyvykkyksiä. Myös patkätöläisten elämä helpottuu. Haastavinta skenaariossa on sen vaatimus hyvistä digikansalaistaidoista.

UUSI DUUNARI

Palkkatyö sitoo yhteiskuntaan.

MIKÄ ON MUUTTUNUT?

- Työsuhdeturvaa on kevennetty, jotta kaikkien on helpompi työllistyä.
- Työllistämiselvoitteilla tuetaan palkkatyöhön pääsyä.
- Kaikki työsuhteet ovat tärkeitä, ja palkkatyön edellytyksiä pyritään turvaamaan.

KESKEISIMMÄT RATKAISUT PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ

- Työllisten työkyvyn ja työllistymisen tuki (sosiaaliturva, TE-palvelut, työterveyshuollon työkyvyn tukipalvelut) yhdistetään yhden luukun palveluksi. Tuki jatkuu tällä alueellisella tarjoajalla, vaikka työsuhde tai työnantaja vaihtuu.
- Tieto työstä ja palveluiden käytöstä on asiakkaan ja palveluntarjoajan saatavilla.

KETKÄ OVAT VOITTAJAT JA HÄVIÄJÄT?

- Voittajia ovat ne, jotka pääsevät ainakin osittain palkkatyöhön - työkyvyn ja työllistymisen tuen piiriin pääsee suurempi joukko.
- Palvelujärjestelmä ei kohtele samalla tavoin kaikkia työkäisiä. Työkyvyn tukea ei ole tarjolla heille, jotka eivät kykene työllistymään palkkatyöhön.

2.4.2. Ihmislähtöisyys tulevaisuuskuvissa

	ELINIKÄINEN OSALLISTUJA <i>(vaalitaan toimintakykyä)</i>	TYÖELÄMÄN MONITAITURI <i>(vaalitaan osaamista)</i>	UUSI DUUNARI <i>(vaalitaan työn teon merkitystä)</i>
1. YMMÄRRYS TYÖELÄMÄN JA TOIMEENTULON TODELLISUUDESTA	Malli huomioi ihmisten yksilöllisyyden. Joillekin perinteinen työllistyminen ja työnteko on hankalaa. Heidät identifioidaan ja nimetyt tukihenkilön kanssa suunnitellaan yksilöllinen osallistumispaletti, joka voi koostua palkkatyöstä, vapaaehtoistyöstä, opiskelusta tai niiden eri yhdistelmistä.	Malli ja palvelut on kehitetty ratkaisemaan työn murrosta ja yksilön halua tehdä ja toimia erilaisten tehtävien, ammattien ja urien risteyksissä sekä mahdollistamaan sujuvia siirtoja muutokohdissa.	Malli suojaaa palkkatyösuhteisen työn erityisasemaa, mutta muuttaa sen ehtoja mm. työehtojen, työllistämismallien ja uuden työn muotojen sääntelyn kautta. Kaikenlainen työ on hyväksi. Palkkatyö toimii "porttina" työkyvyn tuen piiriin pääsyyn. Etuudet ovat yhteensovitettavissa. Kaikenlainen työ on rakennusainesta hyvän kansalaisen identiteetille.
2. TIETO VAIKUTTAVISTA TOIMINTATAVOISTA	Malli on ihmislähtöisesti toteutettu. Ihminen saa tehdä oman osallistumis- suunnitelmansa ja määrittää hänelle sopivan aktiivisuuden. Lisäksi pitkäaikainen tukihenkilö, joka tuntee palvelujärjestelmän ja sen eri toimijat, tukee ihmistä. Näin hän ei jää vellomaan järjestelmien väleihin eikä kiertämään palveluissa..	Niukan perustulon ajatus on lanseerattu ja viety käytäntöön tukemaan ihmistä työn ja urien muutoskohdissa, ja mahdollistamaan hyyt niiden välissä. Panostus digitaalisiin ohjauskeskuksiin mahdollistaa niin palveluille kuin yksilöillekin proaktiivisen, omaehtoisen elämänsuunnittelun.	Malli on ihmislähtöisesti toteutettu työkyvyn tuen osalta heille, jotka ovat parhaillaan tai olleet palkkatyösuhteisessa työssä. Yhden luukun periaate toteutuu ja palvelut ovat yksinkertaistettu sellaiselle tasolle, että ne ovat ns. yleisesti tiedossa. Työelämäpalvelussa, yhdistyneessä työkyvyn ja työllistymisen tuessa panostetaan räätälöityyn palveluun, jotta työllistyminen tapahtuu mahdollisimman pian.
3. IHMISKUVA	Vapaaehtoistyön arvostus on noussut perinteisen työn rinnalle. Ihmisen merkityksellinen tekeminen on keskiössä ja ihminen saa itse määrittää mikä hänelle on merkityksellistä.	Malli on edelleen työkeskeinen, ja ihmislähtöisyys ilmenee ennen kaikkea työn ja työurien yksilöllisyyden tunnistamisessa. Arvot ja asenteet ovat kehittyneet salliviksi, eikä "yhtä ja oikeaa" urapolkua ole enää olemassa. Myös kokemusta ja senioriteettiä arvostetaan.	Mallissa on voittajia ja häviäjiä. Häviäjiä ovat ne, jotka eivät pääse palkkatyön piiriin tuetustikaan. Työllistämismallien johdosta malli kuitenkin johtaa työllistymiseen myös erityisryhmien osalta (esim. työtoiminnan sijaan). Eri työn muotojen yhdistely lisää omaehtoisen kehittymisen mahdollisuutta.

2.4.3. Palveluiden ja etuuksien yhteensovittaminen tulevaisuuskuvissa

	ELINIKÄINEN OSALLISTUJA <i>(vaalitaan toimintakykyä)</i>	TYÖELÄMÄN MONITAITURI <i>(vaalitaan osaamista)</i>	UUSI DUUNARI <i>(vaalitaan työnteen merkitystä)</i>
PALVELUIDEN JA ETUUKSIEN YHTEENSOVITTAMINEN TYÖKYVYN JA TYÖLLISTYMISEN TUEN MONIALAISISSA PALVELUISSA	<p>Ihmisellä on velvoite osallistua palveluun ja hänen pitää osoittaa aktiivisuutta etuuden saamiseksi.</p> <p>Palvelut ja etuudet on kytketty vahvasti toisiinsa. Henkilökohtainen tukihenkilö vastaa käytännössä eri toimijoiden palveluiden yhteensovittamisesta ihmiselle. Yksilöllisissä palveluprosesseissa hallinto- ja organisaatorajojen ylittäminen on vaivatonta.</p>	<p>Kaikille ihmisille tarjoilla vastikkeeton niukka perustoimeentulo.</p> <p>Eri järjestelmät syöttävät suoraan tietoa ihmisen eri tulolähteistä hänen omaan digitaaliseen ohjauskeskukseensa. Tämän seurauksena ihmisellä on koko ajan reaaliaikainen tieto tilanteestaan. Hän saa käsityksen, miten hänen tilanteessaan palveluita ja etuuksia voidaan yhteensovittaa riittävän toimeentulon turvaamiseksi ja eri tavoin työssä jatkamisen mahdollistamiseksi.</p>	<p>Kannustava malli, jossa etuudet ovat vastikkeellisia ja niitä leikataan mikäli ihminen ei ole aktiivinen työhaussa.</p> <p>Etuuksien päällekkäisyyksiä on vähennetty ja ihminen hakee etuuksia yhdeltä luukulta.</p>

2.4.4. Tulevaisuuskuvioiden eroja

**ELINIKÄINEN
OSALLISTUJA**

**TYÖELÄMÄN
MONITAITURI**

UUSI DUUNARI

3. Taustaa

3.1. Miksi organisaatiot rakentavat tulevaisuuskuvia?

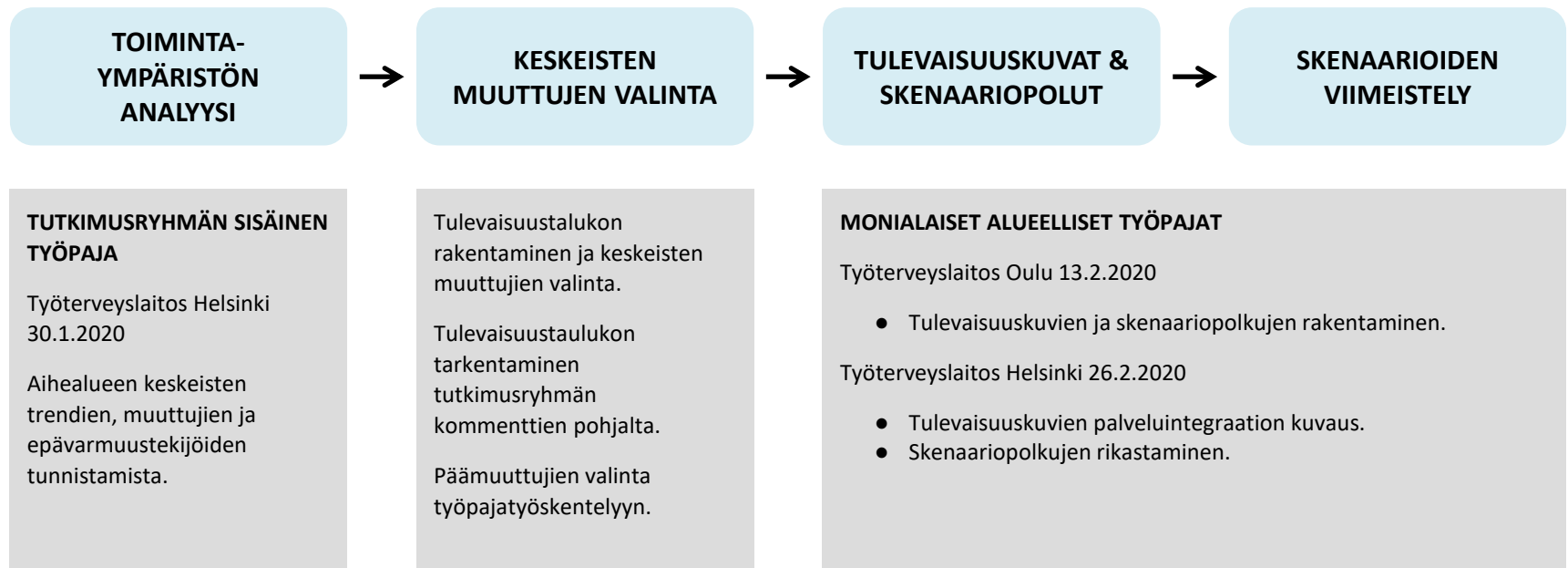
Tulevaisuuskuvat auttavat kuvittelemaan toisin olemisen mahdollisuuksia. Niiden kautta voi jäsenellä organisaation toiminnan kannalta keskeisiä jatkuvuuksia, epäjatkuvuuksia ja vakioita. Yksikään tulevaisuuskuva ei sinällään tarkasti toteudu, mutta niin ei ole tarkoituskaan. Ennakoinnin perimmäinen tarkoitus on luoda edellytykset strategiselle ja vastuulliselle toiminnalle nykyhetkessä.

Tulevaisuuskuvia rakennetaan, jotta voimme:

1. Nähdä kehityksen mahdollisia vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia
2. Tehdä päätöksiä oman toiminnan suuntaamisesta eri vaihtoehtojen toteutuessa
3. Tunnistaa vipupisteitä, joissa voimme vaikuttaa kehityskulkuihin ja kuvitella meille toivottavia tulevaisuuksia

Tulevaisuuskuvat toimivat strategiatyön pohjana ja mahdollistavat kriittisen ja elintärkeän keskustelun organisaation omasta roolista, arvoista ja toiminnan mahdollisuuksista.

3.2. Näin WorkingMix-hankkeen skenaariot syntyivät

3.3. Skenaariotyön päämuuttajat ja jännitteet

Työn, tuotannon ja hyvinvoinnin muutosilmiöt vaikuttavat yhteiskunnan järjestelmiin läpileikkaavasti. Tulevaisuustyöskentely on harkittua valintaa siitä, mitkä ilmiöt otetaan mukaan tarkasteluun ja mitkä yhteisvaikutukset päätyvät näin työskentelyn kohteeksi.

Tämän skenaariotyön käynnisti **toimintaympäristöanalyysi**, jolla kartoitettiin työkyvyn ja työllistymisen kannalta keskeisiä muutosilmiöitä ja kehityskulkuja. Analyysin pohjalta muodostettiin lista keskeisistä muuttujista, joista muodostettiin hankkeen tulevaisuustaulukko (ks. liite 1).

Päämuuttujiksi valikoitui neljä muuttujaa, joiden erilaisten arvojen yhdistelmiä tulevaisuuskuvisa ja skenaarioissa tarkastellaan. Nämä erilaiset arvot olivat lähtökohtana myös osallistuvalla työskentelylle työpajoissa. Työpajat myös rikastivat ymmärrystä keskeisistä työkyvyn ja työllistymisen tuen jännitteistä.

Skenaarioiden kirkastamiseksi työskentelyyn nostettiinkin kaksi jännitettä, joiden kautta skenaarioiden keskeisiä eroavaisuuksia kuvataan. Nämä jännitteet ovat integraation aste (laaja-suppea) ja työllisyyspolitiikan tavoitteena oleva aktiivisuus (aktiivisuus-työnteko). Laaja integraatio viittaa usean toimialan sisäiseen ja asiakkaalle näkyvään integraatioon sekä uudistuksiin termeissä ja asenteissa. Suppea integraatio puolestaan viittaa valikoitujen toimialojen asiakkaalle suunnattuun yhteistoimintaan, joka on luonteeltaan esimerkiksi koordinaatiota jaettujen ja yhteisesti johdettujen prosessien sijaan.

PÄÄMUUTTUJAT

1. Työkyvyn tuen palvelujen saajat
2. Työkyvyn ja työllistymisen tuen toiminnoissa tavoiteltava aktiivisuus
3. Sosiaaliturvan ensisijainen tavoite
4. Julkisen sektorin yhteistyö palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisessa

JÄNNITTEET (2 kpl)

Integraation aste (laaja-suppea)
Työllisyyspolitiikan tavoitteena oleva aktiivisuus (aktiivisuus-työnteko)

3.4. Skenaariotyöhön valikoidut muuttajat

TYÖHÖN VALIKOIDUT MUUTTUJAT (* = päämuuttaja)

- Työkyvyn tuen palvelujen saajat*
- Sosiaaliturvan ensisijainen tavoite*
- Työkyvyn ja työllistymisen tuen toiminnoissa tavoiteltava aktiivisuus*
- Julkisen sektorin yhteistyö palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisessa*
- Julkisen sektorin yhteistyö palvelujen toteuttamisessa
- Koulutus ja osaamisen kehittyminen
- Digitalisaation aste työkyvyn tuen ja toimeentulon asiakasrajapinnassa
- Vastuu työkyvyn ylläpidosta ja seurannasta
- Työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelujärjestelmän ohjaus

TYÖSKENTELYSÄ HUOMIOIDUT NS. VAKIOIDUT MUUTTUJAT

- Julkinen talous on tiukilla, eikä raha tule lisääntymään työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluihin
- Työurat pirstoutuvat ja keskiluokkainen työ vähenee
- Itsensä työllistäminen ja freelancetyö lisääntyy
- Megatrendit:
  - digitalisaatio
  - väestönmuutos
  - yksilöllistyminen
  - niukkenevat luonnonvarat ja ilmastonmuutos

MUUTTUJIEN VALINTAKRITEERIT

- Kattavat yhdessä mahdollisimman laajan osan relevanteista tulevaisuuskehityksistä
- Ovat tärkeimmät teemat, jotka havaittu tutkailtavaan ilmiöön liittyen
- Ovat holistisia
- Voivat olla osin päällekkäisiä
- Voivat olla eritasoisia

3.4. Skenaariotyöhön valikoidut muuttujat liite:

WorkingMix -skenaariotyön tulevaisuustaulukko: Työkyvyn ja työllistymisen tuen integroidut palvelut 2030

Tulevaisuustaulukko esittelee muuttujat, jotka valittiin mukaan työkyvyn ja työllistymisen tuen kehityskulkujen tarkasteluun.

MUUTTUJA	ARVO 1	ARVO 2	ARVO 3	ARVO 4	VAKIOIDUT MUUTTUJAT
TYÖKYVYN TUEN PALVELUJEN SAAJAT	Palkkatyössä olevat	Erilaisissa palkkatyön ja itsensä työllistämisen suhteissa olevat	Kaikki työtä eri tavalla tekevät (mukaan lukien yrittäjät)	Kaikki työikäiset	<ul style="list-style-type: none"> ● Julkinen tallous on tiukilla, eikä raha tule lisääntymään työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluihin ● Työurat pirstoutuvat ja keskiluokkainen työ vähenee. ● Itsensä työllistäminen ja freelancetyö lisääntyy. ● Ns. megatrendit: digitalisaatio, väestönmuutos, yksilöllistyminen, niukkenevat luonnonvarat
SOSIAALITURVAN ENSISIJAINEN TAVOITE	Työhön kannustaminen	Toimeentulon turvaaminen			
TYÖKYVYN JA TYÖLLISTYMISEN TUEN TOIMINNOISSA TAVOITELTAVA AKTIIVISUUS	Palkkatyö	Kaikki työ	Kaikki työ sekä aktiivisuus arjessa (esim. vapaaehtoistyö, harrastustoiminta)		
JULKISEN SEKTORIN YHTEISTYÖ PALVELUJEN JA ETUUKSIEN YHTEENSOVITTAMISESSA	Julkisen sektorin digitalisaatio on pitkälle edennyt. Palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen yli hallinnonalojen on vaivatonta.	Julkisen sektorin digitalisaatio on edennyt eritahdisten eri hallinnonaloilla. Osa palveluista ja etuuksista on sovitettavissa reaaliaikaisesti yhteen.	Julkisen sektorin digitalisaatio on edennyt hitaasti kaikilla hallinnonaloilla. Tulorekisterin kaltaiset uudistukset ovat jääneet yksittäisiksi uudistuksiksi.		
JULKISEN SEKTORIN YHTEISTYÖ PALVELUJEN TOTEUTTAMISESSA	Integroitu (mahdollisimman laaja yhden luukun periaate)	Verkostoitunut (koordinaatio ja tapaamiset)	Tehokas tiedonvaihto		
KOULUTUS JA OSAAMISEN KEHITYMINEN	Laaja julkisesti rahoitettu elinikäisen oppimisen järjestelmä	Suppea julkinen peruskoulutus. Työnantajien rahoittama tarpeenmukainen täydennyskoulutus merkittävin osaamisen kehittämisen väline	Laaja yhteisrahoitettu osaamisjärjestelmä: Työelämä rahoittaa ja ohjaa elinikäisen oppimisen järjestelmää	Suppea julkinen osaamisjärjestelmä, opintomaksuperusteinen täydennyskoulutusjärjestelmä	
DIGITALISAATION ASTE TYÖKYVYN TUEN JA TOIMEENTULON ASIAKASRAJAPINNASSA	Digitalisaatio on muuttanut toimintatapoja radikaalisti	Digitalisaatio on muuttanut toimintatapoja jonkin verran	Digitalisaatio jää chat-bot-tasolle (esim. työkkärin chat-botti)		
VASTUU TYÖKYVYN YLLÄPIDOSTA JA SEURANNASTA	Yksilöllä	Työntantajalla	Palvelujärjestelmällä	Muulla yhteisöllä jäsenpohjaisesti, esim. vakuutusyhtiöillä tai muilla yksityisillä toimijoilla	
TYÖKYVYN JA TYÖLLISTYMISEN TUEN PALVELUJÄRJESTELMÄN OHJAUS	Työikäisten palvelut yksi kokonaisuus	Palvelut jaoteltu työssä olon mukaan (työlliset ja muut)	Jokaisella ryhmällä omat palvelunsa (työlliset, työttömät, työikäiset vammaiset, työmarkkinoiden ulkopuolella olevat)		

3.5. Lähdeluettelo

Valtakari, M., Ranta, T., Laasonen, V., Manu, S., Leskelä, R. L., Rauhamaa, H., Uusikylä, P., Huttunen, H. P., Vauhkonen, T. (2018).

Yhteistyörakenteet pitkäaikaistyöttömien, pitkäaikaissairaiden ja maahanmuuttajien palveluissa.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 32/2018.

Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160790>.

Viitattu 24.2.2020.

Juvonen-Posti P., Nevala N., Kaleva S. (2020).

Työkykykoordinaattorit palveluintegraation areenana. Julkaisussa (Juvonen-Posti P., Saikku P. &

Turunen J. (toim.) TYÖIKÄISTEN MONIALAISTEN PALVELUJEN YHTEENSOVITTAMINEN JA

VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI (käsikirjoitus).

Elinikäistä osallistumista vai elämää työ edellä?

Kolme skenaariota ihmislähtöisistä työkyvyn
ja työllistymisen tuen palveluista 2030

Kiitos!

Työikäisten monialaisten palveluiden yhteensovittaminen ja
vaikuttavuuden arviointi (WorkingMIX) 2019-2020

**DEMOS
HELSINKI**

Työterveyslaitos

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

RAMBOLL